

Anmälan mot Polismyndigheten i Stockholms län med anledning av handläggningen av en begäran om handräckning enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)

Anmälan

I en anmälan till JO kritiserade föreståndarna för Hassela Gotland, AA och BB, tf. polismästaren CC vid Polismyndigheten i Stockholms län, Söderorts polismästardistrikt. De anförde i huvudsak följande. En snart 17-årig flicka, som var LVU-placerad på Hassela Gotland, avvek den 3 september 2002 från kollektivet och begav sig till Stockholm. Socialtjänsten på Gotland begärde därför polis-handräckning för transport tillbaka till Hassela Gotland. Efter ett intensivt polisarbete hittades flickan eftermiddagen den 4 september 2002. Enligt polisen i Västerort skulle flickan hållas i förvar hos polisen till morgonen därpå, då transport skulle ordnas till Gotland. Trots detta beslutade CC under natten att flytta flickan till socialjouren. Flickan avvek från socialjouren tidigt på morgonen den 5 september. Tidigt påföljande morgon kunde hon sedan åter omhändertas av polisen.

AA och BB ansåg att CC, genom att inte hålla kvar flickan i tryggt förvar under natten, bl.a. inte hade följt gällande regler om efterlysning och handräckning.

Utredning

Handlingar i Polismyndighetens i Stockholms län ärenden K224837-02 och AA-444-55897-2002 och i Polismyndigheten Gotlands ärende 618-1944-02 infordrades och granskades.

Ärendet remitterades till Polismyndigheten i Stockholms län för upplysningar och yttrande över vad som hade anförts i anmälan till JO.

Polismyndigheten kom in med ett remissvar till vilket var fogat ett yttrande från CC.

CC anförde följande.

Bakgrund

Den 2 september till den 6 september 2002 tjänstgjorde jag som beredskapshavande polischef i Stockholms län. Klockan 00.55 den 5 september kontaktades jag i tjänsten per telefon av polisinspektör DD från Västerorts polismästardistrikt.

DD handlade ett ärende i vilket en 17-årig flicka, omhändertagen enligt LVU, avvikit från Hassela på Gotland. Flickan var efterlyst och hade blivit anträffad av polisen i Västerort, som också beviljat handräckning för flickan, EE – – – .

DD kontaktade mig i egenskap av beredskapshavande polischef för att få svar på frågan om EE kunde förvaras inlåst i polisarrest över natten i avvaktan på transport till Gotland. Vid denna tidpunkten fanns inga häkten att tillgå. För att få ett bättre beslutsunderlag frågade jag DD om han kände till ärendet närmare. DD meddelade att han kände till flickan sedan tidigare, att hon hade en lindrigare missbruksproblematik och att hon rymt från sin LVU-placering ett stort antal gånger.

Skäl för beslut

Enligt RPS föreskrifter 2000:58, FAP 102-1 bör den som är mellan 15 och 18 år förvaras i polisarrest endast när det är absolut nödvändigt. Enligt Kommentaren till polislagen (Berggren och Munck, uppl. 3, Stockholm 2002) bör en person som är under 18 år förvaras i polisarrest endast om synnerliga skäl kan åberopas, såsom att den omhändertagne på grund av sitt uppträdande är farlig för sig själv eller annan. En prövning enligt behovs- och proportionalitetsprincipen skall göras vilket bland annat skall innebära att det normalt inte kommer ifråga att placera ungdomar mellan 15 och 18 år i arrest.

De fakta som föredrogs för mig i ärendet tillsammans med de uppgifter jag fick fram genom kompletterande frågor visade inte enligt min uppfattning på sådana synnerliga skäl att EE borde förvaras i arrest.

Då häkten inte fanns att tillgå och huvudansvaret för EE åvilar socialtjänsten gav jag DD i uppdrag att utreda socialtjänstens förutsättningar att ta emot henne. Jag fick beskedet att det inte fanns några lediga platser på § 12-hem i Stockholm men att socialjouren kunde ta hand om henne. Om socialtjänsten haft en annan uppfattning hade ett alternativ varit att förvara EE i annat utrymme på polisstationen med bevakning.

Polismyndigheten anförde bl.a. följande.

Rättslig reglering

Handräckning enligt LVU regleras i 43 § och skall enligt förarbetena (prop. 1979/80:1 s. 364) endast begäras om uppgiften inte kan lösas på annat sätt. Av kommentaren till nya sociallagarna framgår att handräckning inte får användas som en rutinåtgärd, utan biträde av polis bör utnyttjas med försiktighet (Norström, Thunved, femtonde upplagan, s. 308 ff.). I Socialstyrelsens allmänna råd (SOSFS 1997:15) framgår att socialnämnden vid en handräckning hela tiden har ett ansvar för den unge. Socialstyrelsens uppfattning är att förvarstaggande av unga hos polis i möjligaste mån bör undvikas. Någon möjlighet för socialnämnden att begära förvar hos polisen finns inte.

Av Rikspolisstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om förvaring av personer i polisarrest; RPSFS 2000:58, FAP 102-1, framgår att ungdomar mellan 15 och 18 år bör förvaras i polisarrest endast när det är absolut nödvändigt. Enligt kommentaren till polislagen (Berggren och Munck, tredje upplagan, s. 115) bör en person som är under 18 år förvaras i polisarrest endast om synnerliga skäl kan åberopas, såsom att den omhändertagne på grund av sitt uppträdande är farlig för sig själv eller annan.

JO har i beslut (1981/82 s. 172 f.), bl.a. anfört följande. Ett kortvarigt kvarhållande får anses rymmas inom handräckningsinstitutet. Rätten till kvarhållande bestäms av

ändamålet med handräckningen. Enligt JO är det önskvärt att socialvårdens resurser i första hand tas i anspråk för den unges förvaring.

JO har även i ett senare beslut (1989/90 s. 248 f.) understrukt att socialnämnden har ett övergripande ansvar för den unge och att detta ansvar kvarstår även sedan nämnden har begärt handräckning av polisen.

Bedömning

Polismyndigheten vill inledningsvis hänvisa till det yttrande av polisintendenten CC, som har bifogats detta yttrande (se ovan; JO:s anmärkning) och vill därutöver framföra följande.

Polismyndigheten har möjlighet att hålla kvar barn och ungdomar hos polisen. Myndigheten måste dock i varje enskilt fall överväga huruvida detta är lämpligt. Vid denna prövning har myndigheten att bl.a. väga in huruvida det finns någon möjlighet att i första hand utnyttja socialtjänstens egna resurser för ett sådant kvarhållande. Om handräckning skall ske, men transport inte omedelbart kan ordnas, bör polismyndigheten undersöka möjligheten till förvar genom socialförvaltningens försorg. För ställningstagande i en sådan fråga bör polismyndigheten regelmässigt underrätta socialförvaltningen på orten.

Polismyndigheten bär också ansvaret för att förvaring i avvaktan på transport inte sker under mera ingripande former än som är påkallat med hänsyn till omständigheterna. JO har i sina tidigare beslut uttalat att det är önskvärt att socialtjänstens resurser i första hand tas i anspråk i de fall den unge måste hållas kvar i avvaktan på transport.

I det aktuella fallet kontaktade polismyndigheten socialtjänsten för att efterhöra om det fanns någon möjlighet för dem att förvara den unge i avvaktan på en transport. Företrädare för socialjouren uppgav att de hade möjlighet att ta emot den unge under den aktuella tiden. Polismyndigheten anser därför att CC:s beslut att inte hålla den unge i förvar hos polisen var riktigt.

Polismyndigheten anser att det ankom på socialjouren att vidta de åtgärder som krävs för att förvara den unge under betryggande former. Polismyndigheten vill här peka på möjligheten till ett nytt tillfälligt placeringsbeslut till Stockholm enligt 11 § LVU, vilket skulle ha givit socialjouren möjlighet att kvarhålla den unge. I det ovan angivna beslutet (1981/82 s. 172) har JO uttalat (s. 185) att för det fall en betryggande förvaring kan nås genom förvaltningens försorg, upphör polismyndighetens ansvar för den unge under den tid han eller hon är omhändertagen av förvaltningen.

Dagboksanteckningar från socialjouren i Stockholm granskades.

Hassela Gotland bereddes tillfälle att yttra sig över remissvaret men hördes inte av.

Bedömning

Vid utredningen har kommit fram att en snart 17-årig flicka, som vårdades på behandlingshemmet Hassela Gotland med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU), den 3 september 2002 avvek därifrån, vilket ledde till ett beslut om polishandräckning med stöd av 43 § LVU. Syftet med beslutet var att återföra flickan till Gotland. Det framgår vidare att flickan påträffades av polisen i Stockholm på eftermiddagen den 4 september 2002, att CC omkring kl. 01.00 den 5 september beslutade att flickan skulle överlämnas till socialjouren i Stockholm samt att flickan, sedan hon överlämnats dit, avvek tidigt på morgonen den 5 september.

Som polismyndigheten anfört har JO tidigare uttalat att det är önskvärt att man i första hand tar socialtjänstens resurser i anspråk för förvaring av barn eller

ungdomar som måste hållas kvar i avvaktan på transport i samband med att de är föremål för polishandräkning (JO 1981/82 s. 185). I förevarande fall kontaktade polisen socialjouren och fick, såvitt kommit fram under utredningen, då besked om att man där kunde ta emot flickan och att hon därför transporterades dit. Mot denna bakgrund föranleder CC:s beslut inte någon kritik från min sida.

Jag vill emellertid nämna att JO i det nyss angivna beslutet också uttalade att barnet, om det har gripits sent en kväll och skall föras till en avlägset belägen ort, bör kunna hållas kvar hos polisen under natten till dess resan kan påbörjas på följande dag (s. 184). I det nu aktuella fallet kontaktades CC först omkring kl. 01.00 natten mellan den 4 och 5 september och flickan transporterades drygt en timme senare till socialjouren. Det kan mot denna bakgrund diskuteras om det inte hade varit lämpligare att flickan under resten av natten förvarats på polisstationen med bevakning, dock inte i polisarrest. Jag vill i detta sammanhang peka på att CC synes ha känt till att flickan var rymningsbenägen.

Vad som i övrigt kommit fram föranleder inte något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas.